

(НИН 29.7.2010)

Србија је од петог октобра променила пет влада, неке су описиване као шампиони реформе и европејства, неке као непоправљиво традиционалистичке и евроскептичне, али су све на косовском питању наилазиле на исти зид неразумевања у Бриселу и Вашингтону

Неће се никада сазнати колико је на српској берзи 22. јула 2010. године коштала некада најскупља српска реч, али је сва прилика да је као и садашња најскупља реч, евро, достигла историјски минимум. Није Србија тог дана, док је јапански судија Овада саопштавао да декларација о независности Косова није у супротности с међународним правом, изгубила нешто што је имала дан раније, али је изгубила последњу, велику копчу са делом територије која је за две деценије прошла пут од колевке, душе српског народа, до терета и препреке за европску будућност. Та копча која је везивала Србију са Косовом се, изгледа, звала међународно право или неки сасвим индивидуални осећај за правду.

Пресуда (или саветодавно мишљење) је можда означила крај двојне политике у којој се шаљу поруке различите садржине и домаћој јавности и западним савезницима, што је до сада чинило Владу Србије савршено стабилном, али је од кључне изборне паролe “И Косово и Европа” на крају остао један замрзнути конфликт и замрзнута европска перспектива. Неки комедијант случај је удесио да у вечери када су грађани Србије покушавали да схвате размере националног пораза, светске неправде или нових европских перспектива, национална телевизија прикаже филм “Никад не одустај”. Српски званичници били су уверени да ће пресуда, или саветодавно мишљење, бити знатно повољнија по Србију – неколико дана пре њеног изрицања је свим амбасадорима у земљама које су признале Косово наложено да затраже од земље домаћина да преиспита став о признању после изрицања пресуде Међународног суда правде. Пре тога је Србија учтиво одбила понуду важних европских земаља да заједно раде на резолуцији у УН, уверена да ће саветодавно мишљење оснажити позицију Србије (пре повлачења кинеског судије, по кабинетима се говорило да Србија у МСП води са 8-7) и да ће после Генералне скупштине УН Београд имати сасвим солидне позиције за отварање нових преговора о Косову. Један западни дипломата уверен је да је прерано

отварање карата или, прецизније речено, изношење поделе Косова на преговарачки сто, само додатно мобилисало америчку администрацију и водеће европске земље да коначно затворе косовску епопеју.

За неповољну одлуку највиши српски званичници су сазнали у уторак, 20. јула, два дана пре него што ће МСП јавно саопштити мишљење, а председник Тадић је у среду одржао низ састанака са сарадницима и неким опозиционим лидерима, на којима их је обавестио какве вести могу очекивати из Хага. Почетком недеље су из Министарства спољних послова позивани угледни пензионисани или активни амбасадори који би требало да понесу поруку председника у 55 земаља света за које се процењује да би после пресуде могле да признају Косово.

Уместо старог аргумента за неодлучне земље да не признају Косово док Међународни суд правде не заузме став, сада ће српска дипломатија покушати да купи још који месец молбом да се сачека са признањем док Генерална скупштина не расправља о Косову. У ранијим сусретима, либијски лидер Моамер Гадафи обећао је Тадићу и другим званичницима да ће Либија, која председава у УН до трећег уторка у септембру, ставити на дневни ред Генералне скупштине расправу о Косову. Од српских званичника се такође може чути да би седница могла да се одржи између 5. и 10. септембра, али постоји и извесна резерва да би Либија, која покушава да побољша односе са САД и Великом Британијом, могла да заборави на обећање. Влада је са неколико ватрених изјава званичника послала поруку домаћој јавности да ће Београд свим дипломатским средствима наставити борбу за Косово, по цену затегнутијих односа са ЕУ и САД, али је истовремено послала јасне поруке Бриселу и Вашингтону да је спремна за "историјски компромис". Док је Скупштина Србије држала ванредну седницу, Тадићев спољнополитички саветник је, према речима шефа италијанске дипломатије Франка Фратинија, министрима спољних послова ЕУ у Бриселу изнео помирљиве ставове о решењу косовског проблема, који отварају могућност преговора. Србија би, дакле, после УН могла да издејствује оно што ЕУ већ данас очекује од ње – дијалог са Приштином, који се неће бавити статусом Косова.

"Мислим да се назире да ће Србија у сарадњи са ЕУ ући у процес писања резолуције, јер резолуција којом би изразили противљење ЕУ и САД не би имала велике шансе за успех, а Србија би додатно одложила већ успорене европске интеграције", оцењује бивши амбасадор Иван Вујачић, који напомиње да би се после Генералне скупштине могли очекивати разговори Београда и Приштине, али не о статусу Косова већ можда о статусу северног дела унутар Косова. Амерички дипломата је, у оквиру велике излазне косовске стратегије, напоменуо да би косовски премијер Тачи био спреман да разговора о аутономији за северни део Косова. "Оно што сам ја чуо јесте да је (премијер Тачи) више пута јавно рекао на Косову да у оквиру Европске уније постоји много региона који су као такви и признати и да је он спреман да размотри креативан начин на који би специфична природа севера Косова могла да се прилагоди унутар јединствених граница Косова...", рекао је Кристофер Дел, амерички амбасадор у Приштини. Он је прецизирао да су слични регионални аранжмани већ постигнути у Белгији, Јужном Тиролу и у другим западним земљама.

Међу албанским идеолозима се и даље не искључује могућност размене територије за прешевску долину, али нико озбиљан у Србији није објаснио шта би то Србија добила том разменом.

У сарадњи са ЕУ, Србија је пре две године успела да косовско питање са политичког поља пребаци у двориште Међународног суда правде, чиме је за министре „десног дела“ Владе, који се у западним амбасадама иронично описују као носиоци косовске споменице (за неупућене, међу ватрене борце за косовску ствар се никако не убрајају министри из СПС, већ министар Јеремић и неки Тадићеви сарадници), Србија добила утакмицу на терену на којем је најјача – међународном праву. Заговорници идеје „Европа без алтернативе“, на другој страни, у том потезу видели су само добру куповину времена јер ће се косовске страсти до пресуде охладити, а Србија ће бити спремна да призна реалност, која се у опозиционом речнику назива пораз. Писање резолуције за УН још није почело, али се од саговорника НИН-а може сазнати да би, уколико би била рађена у сарадњи са ЕУ, морала да садржи две тачке – да се, без икаквих оцена, констатује одлука МСП и да је нужно покретање дијалога Београда и Приштине, који би били техничке природе али се не би тако звали.

Иако је са министарског састанка Европске уније поручено да Србија може очекивати убрзане европске интеграције, Брисел је дискретно ставио до знања Србији да за конструктиван приступ косовском проблему може очекивати да се кандидатура Србије, поднета у децембру прошле године, проследи на разматрање Европској комисији. За Србију је важно што је пет чланица ЕУ, које нису признале Косово, остало при том ставу и после Међународног суда правде, јер ће због унутрашњих прилика ЕУ гледати да Србија из косовског циклуса не изађе понижена, ако већ мора да буде поражена. Говорећи о пријатељима у ЕУ, један од министара у Цветковићевом кабинету ће чак рећи да је одлука хашког суда “више шокирала шпанског министра Моратиноса него министре из шифроване странке”.

“Србији треба помоћи да затвори косовску страницу уздигнуте главе. ЕУ јако добро зна да грађанима Србије Косово више није приоритет, али да им је важно да из читаве приче не изађу као потпуни губитници”, рећи ће један амбасадор у Београду, чврсто уверен да је Косово било само терет на плећима младе српске демократије .

Непосредно пре саопштавања пресуде, амерички потпредседник Џозеф Бајден позвао је председника Тадића, чиме је можда симболично желео да стави до знања да

Вашингтон и даље има улогу старатеља над судбином Косова, иако се већ годинама повлачи са Балкана. Према изворима НИН-а, америчкој администрацији ће у наредним недељама најважније бити да се Милорад Додик не удубљује превише у одлуку МСП јер је реч о јединственом случају, а од Београда ће отворено тражити да обесхрабри свако помињање референдума или независности РС.

У Влади Србије, заправо до неколико дана пред одлуку владао је оптимизам, али је одлука суда уздрмала само шефа дипломатије Вука Јеремића. Ако би се правила анализа српских медија и односа унутар Владе, могло би се закључити да је Влада лакше поднела одлуку хашког суда него операцију министра здравља у Немачкој. То не говори много о Косову, већ о односима у Влади у којој би свака странка радо ушла у сукоб ако би знала да у њему може да победи, а истраживања јавног мњења лепо говоре да из косовске битке можете да добијете мало гласова, а много невоља од западних потенцијалних савезника.

Радмила Накарада, чланица Савета Министарства спољних послова и професорка Факултета политичких наука, каже да је проблем у томе што једна релативно мала, слаба и изнутра посвађана држава покушава да пронађе начин да очува свој територијални интегритет и да постане саставни део европских интеграција у тренутку када је начело суверенитета радикално релативизовано, а у коме не постоји ниједна аутономна међународна институција која може деловати независно од утицаја најмоћнијих. „Изостанак унутрашњег консензуса судара се са немилосрдношћу спољне моћи и, наравно, доживљава пораз. Маневарски простор је и раније а и сада почивао на унутрашњим способностима да се изгради јединство око кључних националних тј. државних циљева. Поготову када су државни циљеви - и Косово и Европа - за спољне актере, заправо инкомпатибилни и своде се на немогућ унутрашњи избор. Ниједна партија, ниједан политички актер појединачно није могао, и не може да умањи немилосрдност објективних околности. “

Највећи оптимисти у Влади искрено су веровали да одлука суда може да буде у нашу корист; чак су изводили неке рачунице како то може да се деси, док је преовлађујуће било очекивање да ће суд донети мишљење које неће бити јасно већ ће, у зависности од тумачења, бити позитивно и за српску и за албанску страну. А, треба бити искрен и рећи да велики број министара заправо уопште није нешто претерано ни занимало каква ће бити одлука МСП. Делује невероватно, Косовом се бави цео свет, али за многе чланове Владе Косово више није тема. На Космету више нема гласача од којих може да се наплати патриотизам, а и у остатку Србије косовска тема није тема на којој се више могу убирати поени (ко не верује нека пита Коштуницу) па се прагматични политичари Србије заправо више и не баве њиме. Истраживања јавног мњења показују да је Косово за Србина, притиснутог економским проблемима, много мање занимљиво од питања

запошљавања, животног стандарда, корупције. „Косово је екстремно емотивна тема и оно је за грађане битно колико га има у медијима. У време проглашења независности то је била најбитнија тема, али је од тада систематски падало, па је пре ове одлуке суда било испод 10. места приоритета грађана“, каже Срђан Богосављевић, директор „Стратеџик маркетинга“. Он наводи још један разлог због кога наши политичари све више избегавају да се баве Косовом. „Политичари избегавају да се баве темама где ништа озбиљно не могу да испуне.“ Кад је већ тако, наши политичари се не баве Косовом више него што морају па је заправо још једна неравноправна косовска битка, у којој је готово немогуће било победити - бар у царству земаљском, препуштена једном 35-годишњем физичару који већ четврту годину обавља функцију српског министра спољних послова.

Вук Јеремић би добио Нобелову награду за физику да је могао успешно да реши косовску једначину. Али није. Као некада Сергеј Бубка у скоку с мотком, Вук Јеремић је три године подизао лествицу за по центиметар, док је није поставио на висину коју није могао прескочити. Његов грех није у томе што није успео да је прескочи, већ што је целу политику базирао на пројектованом успеху. И након што се тај успех није догодио, изгледа као да би сваки следећи потез био неозбиљан. Јер, ако је говорио, од Јамајке до Сирије: Немојте да признајете Косово до мишљења МСП-а, шта сада да каже када мишљење није онакво какво смо очекивали. Његов грех је и у томе што је пумпао оптимизам до нивоа да пораз делује катастрофично. И када се десио пораз, Вук Јеремић може да очекује да се тек сада сви измакну и оставе га да плати рачун, као што је растом свог рејтинга наплаћивао успехе у ове три године.

Истина, председник Борис Тадић је на скупштинској седници о Косову објаснио да Вук Јеремић није креатор ове политике већ да је он само спроводи на најбољи могући начин, али је у истој реченици додао и да „у пракси ствари изгледају брутално за онога ко спроводи политику“. Поготово, то може да буде тако ако представници најмоћнијих земаља света тога који је спроводио политику таргетирају као „некога ко им прави проблеме“. Како је то већ једном, у шали или збили, дефинисао амерички потпредседник Џозеф Бајден. И већ упућени медији изашли су са насловима „Америка тражи смену Јеремића“.

Али, то је већ проблем најагилнијег министра и кабинета у којем седи. Проблем свих нас је одлука коју су сви министри сазнали дан пре него што ју је изговорио судија Овада. Председник Тадић имао је појединачне састанке са министрима, где је тражен јединствен наступ унутар владајуће коалиције. И са више или мање резерве сви су стали иза државне политике. Сви изузев Вука Драшковића. Лидер данас патуљастог СПО-а из Будве је загаламио да Србија мора да мења државну политику, да ће Косово постати чланица УН и да Србија треба да се прилагоди реалности. Више од тога што нарушава

јединство владајуће коалиције, Драшковићеве изјаве су занимљиве по томе што је реч о човеку који је пре Јеремића обављао функцију министра спољних послова, дакле чији је посао био да не дозволи управо то за шта се сад залаже.

Ако је у власти и медијима ипак очувано некакво јединство, није се успео пронаћи минимални заједнички именилац са опозицијом. Заправо, није се ни тражио, ако у то не рачунамо позиве министра Јеремића, у интервјуима, на државно јединство. Уосталом, две године није било седнице парламента о Косову. Ипак, иако нису вршени договори са опозицијом, иако је претило да се и на косовској теми покаже сва подељеност српског друштва и српске партијске сцене, то се није догодило. После расправе коју је председник Тадић назвао „конструктивном и демократском каква није била у 15 година“, за скупштинску резолуцију о Косову гласали су и посланици Српске напредне странке, Српске радикалне странке и Нове Србије, односно укупно 192 од 216 присутних посланика.

Лидер СНС-а Томислав Николић рекао је да није тренутак за свађе, амнестирање и нападе, али да би било добро да је премијер Мирко Цветковић позвао шефове посланичких група пре седнице да се договоре о тексту предлога, јер „која је сврха Скупштине ако посланици нису упознати са текстом предлога везаним за Косово, које Влада шаље у свет, попут најављене резолуције у Генералној скупштини УН“. „Овде чујем да смо ми тражили да се једнострано проглашена независност прогласи као акт супротан међународном праву. МСП је рекао да то није супротстављено међународном праву. Добили смо шта смо тражили и сад сви треба да испаштамо због тога и све ће у Србији да се промени, осим Владе.“ Ипак, након што су прихваћена три његова амандмана, напредњаци су гласали „за“, баш као и радикали, чији амандмани нису прихваћени.

Против су чврсто остали ЛДП и ДСС. „Ако волимо Косово, не можемо да га бранимо тако што ћемо лагати сами себе и читаву земљу. Тако што ћемо чекати септембар, са идејом да ће се свет до тада окренути на главу. Неће, и зато нигде нећемо стићи ако се не суочимо са чињеницом да нешто морамо да променимо“, каже за НИН Чедомир Јовановић. И то, рећи ће председник ЛДП-а, одмах, не чекајући септембар већ, сматра, и то време мора да буде искоришћено у кориговању наше политике и њених манира. „Тражимо потпуно одбацивање досадашњих калупа, коначно искрено окретање европским реформама, промену спољне и регионалне политике, јер су оне сада базиране на `фронтворској` матрици, у којој шеф дипломатије сваке недеље отвара ново бојиште и жариште, са којих се редовно враћа поражен,“ каже Чедомир Јовановић.

Борис Тадић би могао да буде задовољан што је скупштинска расправа о Косову оставила на истој страни два политичка антипода – ЛДП који га критикује због континуитета политике са Коштуницом и ДСС који га критикује што је одступио од јединствене државне политике креиране у време владе Војислава Коштунице. Милош Јовановић, потпредседник ДСС-а, каже да је ова одлука МСП-а тек прва озбиљна видљива манифестација једне потпуно погубне политике коју на аматерском нивоу води наш државни врх. „Кад се читава политика сведе на маркетинг и на обећавање нечега што искључује једно друго: и одбране Косова, и уласка у ЕУ, добије се овакав резултат.“ Али, да ли је било алтернативе, да ли би тактика ДСС-а да тужи највеће земље на свету дала бољи резултат? Да ли би се МСП уопште изјашњавао о тужби Србије против нпр. САД или Немачке? „Тражење саветодавног мишљења од МСП-а је имало мање поборника у стручној јавности од подизања тужби, али наша власт се није на то одлучила због тактике, већ због политичке жеље да се не замера никоме. Ако је полазна премиса да ЕУ нема алтернативу, у праву сте, није било разумне алтернативе. Али, ако је полазна премиса да бранимо своју земљу, онда је и те како било алтернативе. Суд је сада искористио лоше формулисано питање и дао је мишљење ни о чему. Не знам да ли би се огласио надлежним да смо поднели тужбе, нити тврдим да би то гарантовало успех. Али тврдим да се не може одбранити Косово а да га браните само до границе до које се не замерате никоме“, каже Милош Јовановић.

После пресуде МСП, Србија делује као боксер који се дигао са пода и клецавих ногу говори да му није ништа. Расправа у парламенту, у којем је с правом више пута констатовано да Косово није проблем ове владе већ многих претходних и будућих влада, привремено је ослободила грађане осећаја губитништва и фрустрација због светске неправде. Али Косово би могло да остане замрзнути конфликт у Србији, чак и када то престане да буде за ЕУ или за Балкан. Посебно ако се испостави да је Србија била “веома конструктивна” према Косову, а Европа није била нимало конструктивна према Србији.

„Промене ће се пре свега десити у јавном мњењу, скептицизам према ЕУ ће вероватно порасти, као и неповерење према `међународној заједници`. Горчина ће јаче обојити поједине сегменте друштва, вероватно и додатно радикализовати екстремније полове, док ће код других појачати конформизам, вишак спремности да се нагоде са реалношћу. Једном речју, поларизације и поделе ће се продубити, а то ће обојити унутрашњу политичку сцену, али и регионалну. Након ове одлуке `стабилност региона` ће нужно подразумевати јачу примену спољних средстава принуде и произвољности, недемократских начела и притисака, да би се Пандорина кутија затворила“, сматра Радмила Накарада.

Србија је од петог октобра променила пет влада, неке су описиване као шампиони реформе и европејства, неке као непоправљиво традиционалистичке и евроскептичне, али су све на косовском питању наилазиле на исти зид неразумевања у Бриселу и Вашингтону. После тешке пресуде Међународног суда правде и лако постигнутог

Нокаут на ногама

Пише: Батић Бачевић
четвртак, 29 јул 2010 14:19

јединства две највеће странке у Србији, отвара се могућност да Србија покуша да избори излаз из косовског циклуса. Опозиција ће рећи да смо уместо поделе која се неће тако звати, добили пораз који се неће тако звати. А власт ће рећи оно што има да каже на Генералној скупштини УН.